

**РОЛЯТА НА УНИВЕРСИТЕТА КАТО ФАКТОР ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА НА
СВОБОДНОТО ВРЕМЕ НА СТУДЕНТИТЕ ОТ ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ ФАКУЛТЕТИ В
СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“,
ЩИПСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – МАКЕДОНИЯ И
РУСЕНСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“**

ГЕОРГИ ИГНАТОВ, БИЛЈАНА ПОПЕСКА, ДЕСПИНА СИВЕВСКА, ИСКРА ИЛИЕВА
*СУ „Св. Климент Охридски“, катедра „Спортни игри и планински спортове“;
Университет „Гоце Делчев“ – Штип, Македонија, Факултет за образователни науки;
РУ „Ангел Кънчев“, катедра „Физическо възпитание и спорт“*
GEORGI IGNATOV, BILJANA POPESKA, DESPINA SIVEVSKA, ISKRA ILIEVA

**THE ROLE OF UNIVERSITY AS A FACTOR FOR ORGANIZING THE LEISURE TIME OF
STUDENTS FROM FACULTY OF SOFIA UNIVERSITY ST. KLIMENT OHRIDSKI, GOCE
DELCEV UNIVERSITY IN STIP, MACEDONIA AND RUSE UNIVERSITY ANGEL KANCHEV**

Leisure time is an integral part of human activity, excluding professional activities, family and social obligations. All individuals have a right to choose forms and activities for recreation and entertainment according to their own will, interests, needs, preferences and abilities. Leisure time is especially important during adolescence and early adulthood, including the period of studies at the University, when external factors have major influence on the creation of the personality and identity of the youth. The purpose of this article is to examine the role of the University as a factor in the organization of the spare time, as well as to present the different forms of leisure time activities of the students from the same "Teaching" faculties of three universities in two different countries. For the purpose of the study we used by specially enclosed questionnaire consisting of 17 questions. The object of the study were 408 students with bachelor degree, in particular 166 students from the Faculty of Preschool and Primary Education (FNPP) at Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria (SU), 128 students from the Faculty of Educational Sciences at the University Goce Delchev - Stip, Macedonia (UGD) and 114 students from the Faculty of Science and Education at Ruse University "Angel Kanchev" Bulgaria (RU). The obtained results were analyzed and presented based on analysis of the frequencies (f) and percentage (%). The differences in results between students of the three universities are determined using analysis of variance (ANOVA). In cases were tested at a significance level of 0.01 and 0.05. Data obtained in the study were processed using SPSS statistical package 19.

Key words: students, universities, leisure time, organization, research, analysis

Свободното време е неразделна част от човешката дейност, време извън професионалните, семейните и обществените задължения [11]. Това е избор на индивида да избира форми и дейности за почивка и забавление според собствените си воля, интереси, нужди, предпочитания и способности. За повечето хора, свободно време дава по-голямо удовлетворение и радост от времето, прекарано в работа, обучение и други задължения [15]. Свободното време има голямо влияние върху живота на човека [18]. То дава възможност за придобиване на нови знания. Подобрява емоционалния живот. Подтиква развитието на психофизическите способности, уменията и навиците, подобрява самостоятелността и социализацията. Всичко това влияе на физическото, интелектуалното, емоционалното, работното и моралното развитие на човека [24]. Като се има предвид значението на свободното време за човешкото развитие на личността и на качеството на живот въобще, е много важно да се обърне внимание на неговата организация и

структуриране, както и подбора и качеството на дейностите извършвани в него. Свободното време може да бъде фактор, както за развитието на личността, така и рисков фактор – когато е неорганизирано и неструктурирано, и в него липсват организирани и планирани дейности [2].

Резултатите от предишни изследвания показват, че в голяма степен хората са по-щастливи и доволни, когато използват свободното си време със структурирани дейности [10]. От друга страна, много неструктурирани дейности за използване на свободното време са свързани с рисково поведение и употреба на наркотици и други вещества за пристрастяване [6, 17].

Свободното време е особено важно в периода на юношеството и началото на зрелостта, когато външни фактори имат голямо влияние върху създаването на личността и идентичността на младежта [4]. Студентите са от категорията на младежта, които представляват интелектуалния елит. Те са бъдещите лидери на света в живота на всяка държава. Периодът на обучение в Университета е специален, когато се очаква от младите хора да развият своите социални умения и способност да преследват трайни социални роли във всички области на човешката дейност. От друга страна, преходът към Университета носи много промени в развитието и напрежения в живота на студента. Студентите се намират в нова обстановка, напуснали са домът, родителите и приятелите си, и се опитват да осъществят нови контакти и приятелства. Техният начин на живот се променя значително. Университетските задължения и отговорности се увеличават, а извън него студентите търсят по-ефективно управление на времето. Всички тези промени често водят до несигурност и загуба на самочувствие. Студентите често се оплакват от самота, носталгия, конфликти и нарушения в общуването с връстниците си, както и повишен стрес [9].

Всички тези промени се отразяват на студентите и свободното им време. Свободното време на студентите обхваща времето от необходимата им програма за обучение, но също така включва гъвкавост от студентски ангажименти, организирани в съответствие с техните собствени нужди и тенденции [22]. Само когато свободното време изпълни пространството, в което младите се чувстват доволни и щастливи, където разпознават себе си, можем да бъдем сигурни, че свободното време е изпълнило своите функции и е допринесло за развитие на младата личност [16].

Следователно, проблемът за избор на дейности за запълване на свободното време го превръща в един от най-важните въпроси. Кои дейности ще изпълняват студентите в свободното си време, зависи от волята на самите студенти, техните лични интереси, способности и желания. Този избор също се влияе и от социално-икономическия статус на младите хора и техните родители, образователното им равнище, както и редица обективни фактори, като: културно наследство на региона, наличието на определено съдържание и предложения на дейности за запълване на свободното време и т.н.

Някои изследвания свързани със свободното време на студентите показват, че за младите хора най-интересни са тези дейности, които са свързани с общуване, отдих и развлечения, а по-малко интересни са дейностите, които изискват интелектуален ангажимент. Приемлив фактор за запълване на свободното време на младите хора е градския културен образец, който съдържа дейности за забавление и развлечения, като ходене в дискотеките, партията, кафенета и общуване с приятели [2, 3, 7, 8, 13, 14, 20].

Ерата на глобализация и информация и употребата на социалните мрежи е причина за пасивно използване на свободното време – интернет, гледане на телевизия, четене на т.нар. жълта преса и др. Активната форма на използване на свободното време на студентите включват посещения на нощни клубове, дискотеки, купони и др. Тези форми на реализиране на свободното време водят до намаляване на физическата активност [19]. Това от своя страна е предпоставка за здравословни проблеми,

затлъстяване, намаляване на трудоспособността, намаляване на вярата в собствените възможности и т.н. [1]. Голям брой изследвания потвърждават намаляването на физическата активност в началният период на обучението в университетите [5, 12, 19, 23]. В друго изследване се изтъква, че периодът от 20 до 25 г. е критичен. В него значително се намалява физическата активност и заниманията със спорт. Времето прекарано в спортни дейности в университетите води до подобряване на образователните и здравословните способности на студентите [21].

Резултатите от тези и много други изследвания показват, ролята и значението на спортните занимания в свободното време, особено в периода на следването, както и ролята на семейството, институциите в т.ч. и на университетите и социалната среда в неговата организация.

Методи на работа

Изложените по-горе фактори наложиха провеждането на всеобхватно изследване, което има за **цел** да определи ролята на Университета като фактор в организирането на свободното време и да се разкрият разликите в отговорите на студентите от едни и същи факултети от три различни университета.

За целите на изследването бе използван анкетният метод. Специално затворената анкетна карта състояща се от 17 въпроса, беше съставена според същността на проучването.

Изследването се проведе през месец декември 2014 г. януари 2015 г. – в края на зимния семестър на учебната 2014/2015 г. Получените резултати са анализирани и презентирани на базата на анализа на честоти (f) и проценти (%). Разликите в резултатите между студентите от трите университета се определя като се използва анализ на вариацията ANOVA. В случаите бяха тествани при ниво на значимост 0.01 и 0.05. Данните, получени при изследването са обработени с помощта на статистическия пакет SPSS 19.

Обект на изследването са 408 студента, от бакалаварската степен на обучение, в частност 166 студента от Факултет за начална и предучилищна педагогика (ФНПП) при Софийския университет „Св. Климент Охридски“, България (СУ), 128 студента от Факултета за образователни науки при Университет „Гоце Делчев“ – Щип, Македония (УГД) и 114 студента от Факултет „Природни науки и образование“ при Русенския университет „Ангел Кънчев“, България (РУ).

Предмет на изследването е мнението на студентите от Педагогическите факултети на трите университета, за ролята на Университета като фактор за организацията на свободното време, както и използването му от самите студенти.

Резултати и дискусия

В анализа на резултатите са обхванати всички въпроси от анкетата чрез, които проучихме начина на използване на свободното време от студентите, както и ролята на Университета като фактор за организацията на свободното им време.

Изследваните студенти са разделени, както следва: 40.7% от СУ, 31.4% от УГД и 27.9% от РУ или 68.6% от България и 31.4% от Македония. От изследваните респонденти 24.3% са мъже, а 75.7% са жени. Средният успех от средното образование на изследваните студенти е както следва: среден (от 3.00 до 3.50) – 0.5%, добър (от 3.50 до 4.50) – 9.1%, много добър (от 4.50 до 5.50) – 54.4% и отличен (от 5.50 до 6.00) – 36%.

На въпросът: *Кой Ви издържа по време на следването*, най-голям процент от студентите отговарят, че ги издържат родителите (71.3%). Друга част се издържат благодарение на лична работа (24.5%). Малка част се издържат чрез стипендии (3.7%), а много малък процент разчитат на кредити (0.5%). Начинът по който се осигурява

препитанието на студентите по време на следването е от голямо значение за количеството на свободното им време.

Логично на предварително получените резултати по отношение на това, кой ги издържа студентите докато учат са и получените отговори на въпроса: *Къде живеете по време на следването си?* От общият брой анкетирани студенти, 48% посочват, че живеят при родителите си, 24.8% са на общежитие осигурено от Университета, 6.6% живеят при роднини, 4.7% живеят сами на квартира, а 15.9% живеят на квартира със съквартиранти. Като причина за високият процент студенти, живеещи при родителите си – 48%, може да бъде фактът, че 53.61% от анкетираните студенти от СУ са от град София, а 46.39% са живели в провинцията преди следването.

Въпросите, които следват по-нататък се отнасят до по-конкретни данни за начина, по който студентите прекарват свободното си време и ролята на университета в организацията на същото в смисъл на съдържания и форми, които предлага за използване на свободното време.

Форми и начини за използване на свободното време.

Една от причините за сложността на проблема на свободното време са многобройните форми и дейности, с които то може да бъде изпълнено. Анкетата, която проведохме съдържа няколко въпроса, които трябва да дадат отговор на този въпрос.

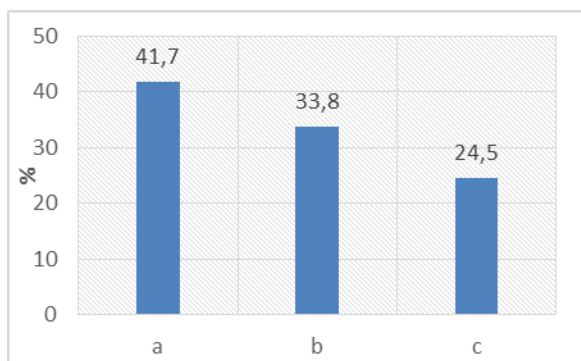
Разликите в начина и формите на използване на свободното време на студентите от трите учителски факултета в СУ, УГД и РУ, т.е. отговорът на въпроса дали и колко мястото на изследване и университета имат роля в организацията и използването на свободното време, получихме чрез прилагане на дисперсионен анализ (ANOVA) и F – test. От анализираният шест въпроса, статистически значими разлики на висшето ниво на значимост, т.е. ниво 0.01 ($p < 0.01$) са установени при пет въпроса. Различия не са установени единствено във въпроса „Колко часа на ден учите?“ (табл. 1).

Таблица 1. Различията по отношение на използването на свободното време между студенти от три различни университети

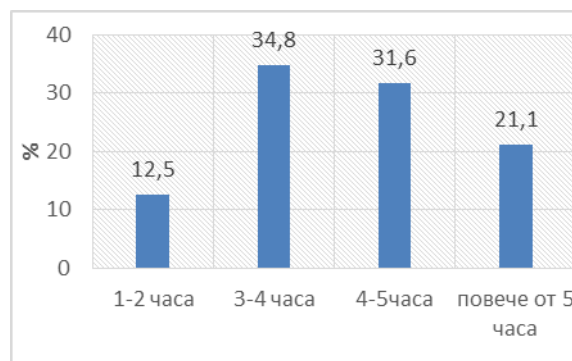
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Основна грижа по време на следването на студентите	Between Groups	19,821	2	9,910	16,393	,000
	Within Groups	244,846	405	,605		
	Total	264,667	407			
Свободно време през деня	Between Groups	11,804	2	5,902	6,658	,001
	Within Groups	359,009	405	,886		
	Total	370,814	407			
Прекарано време през деня във факултета	Between Groups	13,810	2	6,905	10,072	,000
	Within Groups	277,658	405	,686		
	Total	291,468	407			
Време прекарано на ден в обучение	Between Groups	,977	2	,488	,879	,416
	Within Groups	224,394	404	,555		
	Total	225,371	406			
Дейности изпълващи свободното време у дома	Between Groups	175,851	2	87,925	12,692	,000
	Within Groups	2805,794	405	6,928		
	Total	2981,645	407			
Дейности изпълващи свободното време извън дома	Between Groups	127,694	2	63,847	17,972	,000
	Within Groups	1438,767	405	3,553		
	Total	1566,461	407			

На въпросът *каква е основната грижа по време на следването Ви*, 41.7% са определили за забавление и обучение [a], 33.8% за обучение и полагане на изпити [b] и 24.5% за обучение и работа за самоиздръжка [c] (фиг. 1). От гледна точка на Университетите, основна грижа на студентите от УГД е забава и учене, докато за студентите от СУ и РУ, това е обучение и полагане на изпити.

По отношение на *разполагането със свободното си време в течение на деня*, най-много свободно време имат студентите от УГД, където най-голям процент са заявили, че имат свободни 4-5 часа в продължение на деня, подобно на студентите от РУ, докато най-голяма част от студентите от СУ са заявили че имат свободни 3-4 часа в продължение на деня. Погледнато сумарно на всички студенти заедно най-голям процент от студентите – 34.8% имат свободни 3-4 часа дневно, 31.6% имат свободни 4-5 часа дневно, 12.5% – 1-2 часа на ден, а 21.1% имат повече от 5 часа свободни на ден. Свободното време в продължение на деня варира в зависимост от годината на обучение на студентите и натоварването със задълженията им във факултета, начина по който се издържат, както и мястото където живеят (фиг. 2).

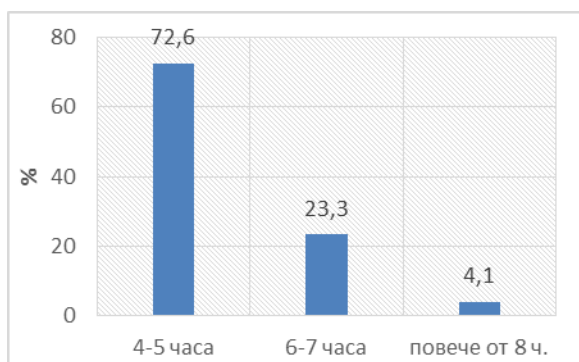

Фиг. 1. Основна грижа на следването

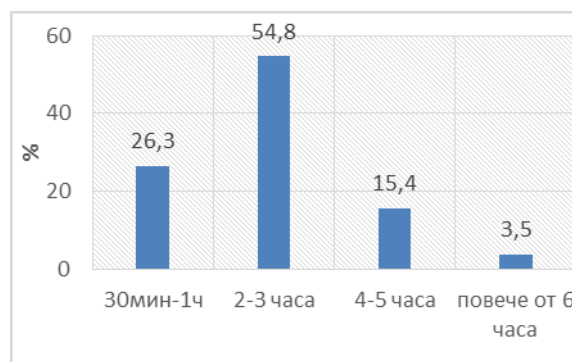

Фиг. 2. Свободно време през деня

На въпросът *колко часа на ден прекарвате във факултета си*, 72.6% от общият брой анкетирани студенти посочват, че прекарват 4-5 часа, 23.3% посочват 6-7 часа, а 4.1% посочват, че прекарват във факултета повече от 8 часа (фиг. 3) и по-конкретно студентите от УГД и СУ по 4-5 часа дневно, а РУ по 6-7 ч.

Фиг. 3. Време на ден във факултета

Фиг. 4. Време в обучение на ден

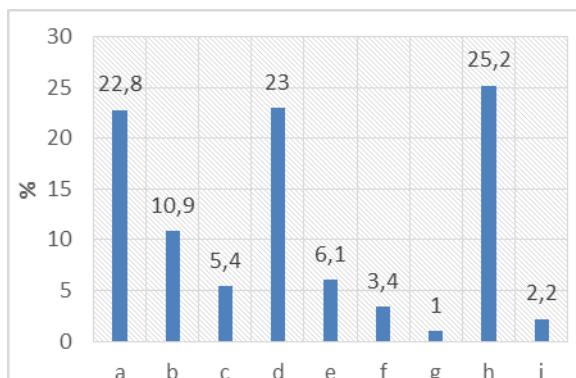
По отношение на въпроса за *времето прекарано в обучение*, повече от половината от студентите – 54.8% посочват, че учат 2-3 часа на ден, 26.3% учат по 30 мин-1 час на ден, 15.4% учат по 4-5 часа, а 3.5% учат повече от 6 часа на ден. Времето прекарано в обучение е в отрицателна корелация със свободното време, но от друга страна представлява основен и главен ангажимент на всеки студент (фиг. 4). На този въпрос няма статистически значими разлики, т.е. по-голямата част от студентите от трите университета са заявили, че прекарват в обучение 2-3 ч. (табл. 1).

От девет предложени дейности, които обикновено се срещат като *съдържание на свободното време*, съгласно предпочитанията на анкетираните получихме следните резултати: 22.8% от общо анкетираните студенти от трите университета прекарват свободното си време в почивка, слушане на музика, сън [а], 25.2% в свободното си време

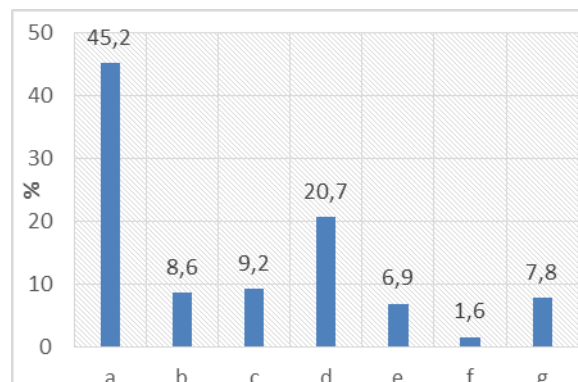
се срещат с приятели [h] 23% прекарват времето си пред компютър/интернет [d], 10.8% предпочитат четене на книги/литература [b], 6.1% прекарват свободното си време чрез спортни дейности [e], 5.4% гледат телевизия [c], 3.4% предпочитат рисуване/чертане [f], 1% предпочитат писане [g] и 2.2% свирене на инструмент, пеене, композиране [i], (фиг. 5). Съгласно резултатите от анализа на вариацията АНОВА, представени в табл. 1, в отговорите на този въпрос намираме установени статистически значими различия по отношение на избора на студенти от трите университета.

На въпросът *с какви дейности най-често Ви е изпълнено свободното време извън дома* на студентите им са предложени седем различни варианта от различни сфери на живота. От получените отговори, половината от общо анкетирания студенти от трите университета – 45.2% определят общуване, забавления, развлечения, купони [a], 20.7% предпочитат разходка сред природата/паркове [d], 9.2% предпочитат посещение на търговски центрове (молове), бутици [c], 8.6% предпочитат посещение на кафенета/клубове/нощни партита [b], 7.8% посещават културно-масови прояви (театър, кино, изложби) [g], 6.9% от студентите предпочитат спортните дейности [e], а 1.6% предпочитат посещение на спортни състезания [f], (фиг. 6).

По отношение на разликата между университетите, е установено наличието на статистически значима такава на ниво 0.01 (табл. 1), т.е. установено е, че свободното си време извън дома, студентите от трите университета го прекарват по различен начин. За студентите от УГД най-честата дейност е посещение на кафенета/клубове/нощни партита [b]. Студентите от СУ най-много предпочитат посещение на търговски центрове (молове), бутици [c], докато за студентите от РУ, най-честата дейност в свободното време извън дома е разходки сред природата/паркове [d].

Фиг. 5. Дейности в свободното време (%)

Фиг. 6. Дейности извън дома (%)

Най-често срещаното съдържание в свободното време на студентите у дома е да се срещат с приятели (25.2%), да прекарват времето си пред компютър/интернет (23%) и в почивка, слушане на музика, сън (22.8%). Относно най-често срещаното съдържание извън дома е общуване, забавления, развлечения, купони (45.2%) и разходка сред природата/паркове (20.7%). Като причина за това може да бъде и необходимостта от общуване и комуникация с оглед на възрастта на изследваните.

Във връзка с предходните два въпроса, са и отговорите на въпроса *колко често посещавате кино, театър, концерти, дискотека, изложби, музеи и галерии и спортни състезания* (табл. 2). Резултатите от анализа на вариацията (ANOVA), представени в Таблица 2, показват статистически значими различия на ниво 0,01 ($p < 0.01$) в 6 от 7 анализирани категории. Статистически значима разлика не е получена единствено по отношение на посещението на спортни събития и състезания.

Получените резултати по университети са следните: най-голям процент от студентите от УГД посещават кино „неколкократно“ в годината, от СУ – „месечно“, а от

РУ – „1-2 пъти годишно“. Студентите от УГД посещават театър „неколкократно“ в годината, а тези от СУ и РУ – „1-2 пъти годишно“. При посещението на концерти, студентите от УГД и СУ – „1-2 пъти годишно“, а тези от РУ – „месечно“, При посещението на дискотеки УГД и РУ – „месечно“, а тези от СУ – „няколко пъти годишно“. При посещението на изложби УГД и СУ – „неколкократно в годината“, РУ – „1-2 пъти годишно“, музеи и галерии – УГД „неколкократно в годината“, СУ и РУ „1-2 пъти годишно“, а при спортни състезания, няма съществени различия, всички университети „1- 2 пъти годишно“.

Ролята на университета в организация на свободното време.

Когато става дума за студенти и организацията на техния живот, включваме и свободното им време, с правилна организация и избор на съдържание, Университета може да се наложи като ключов фактор за ефективно използване на свободното време на студентите. В тази насока е и основната цел на това изследване, т.е. разликите в изследването на свободното време при студентите на еднакви факултети от различни университети и държави.

Таблица 1. Разлики между студенти, свързани с честотата на посещение на кино, театър, концерти, дискотеки, художествени изложби, галерии и спортни събития

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Кино	Between Groups	167,027	2	83,513	92,985	,000
	Within Groups	359,256	400	,898		
	Total	526,283	402			
Театър	Between Groups	20,604	2	10,302	11,067	,000
	Within Groups	374,196	402	,931		
	Total	394,800	404			
Концерти	Between Groups	16,673	2	8,337	10,325	,000
	Within Groups	324,571	402	,807		
	Total	341,244	404			
Дискотеки	Between Groups	26,221	2	13,110	9,109	,000
	Within Groups	578,569	402	1,439		
	Total	604,790	404			
Изложби	Between Groups	9,273	2	4,636	4,365	,013
	Within Groups	423,802	399	1,062		
	Total	433,075	401			
Музеи / галерии	Between Groups	17,775	2	8,888	10,407	,000
	Within Groups	341,604	400	,854		
	Total	359,380	402			
Спортни състезания	Between Groups	5,036	2	2,518	1,731	,178
	Within Groups	584,875	402	1,455		
	Total	589,911	404			

От четирите въпроса, които се отнасят до изследване на този проблем при студентите от учителските факултети от три различни университета в две различни държави, на три въпроса са получени значителни различия на ниво 0,01 ($p < 0.01$). Статистически значими разлики не са установени на въпроса “Колко често посещавате съдържанията, предлагани от университета?”. В отговорите на студентите на този въпрос няма различия. По-голямата част от студентите от трите университета са заявили, че често посещават тези дейности.

Мненията на студентите са разделени по отношение на въпроса затова дали студентите са запознати със съдържанието и дейностите за изпълнение на свободното време, които предлага университета, т.е. 30.3% са заявили, че са запознати с предложенията на университета, 34.6% отговарят, че не са запознати, 35.1% са запознати частично. Съгласно резултатите от анализа на вариацията (табл. 3), в отговорите на този въпрос намираме статистически значими разлики, т.е. студентите от

УГД са заявили, че са запознати с възможностите за дейности в свободното време, докато студентите от СУ и РУ нямат достатъчно информация по отношение на този въпрос. Аналогичен на горния въпрос е и въпросът за това *до колко студентите са доволни от съдържанието и дейностите за изпълнение на свободното време, които предлага университета*. На този въпрос 26% от анкетираните отговарят, че са доволни, 35% отговарят, че не са доволни, а 39% отговарят, че са частично доволни.

Таблица 3. Различия за ролята на университета в организацията на свободното време

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Запознати ли сте с предложенията на Вашия университет за съдържание и дейности в свободното Ви време?	Between Groups	43,042	2	21,521	39,168	,000
	Within Groups	221,975	404	,549		
	Total	265,017	406			
Доволни ли сте от съдържанието и дейностите, които предлага Вашият университет за запълване на свободното време?	Between Groups	14,357	2	7,178	11,927	,000
	Within Groups	243,759	405	,602		
	Total	258,115	407			
Кои дейности предлагани от Вашия университет посещавате?	Between Groups	43,894	2	21,947	15,797	,000
	Within Groups	447,349	322	1,389		
	Total	491,243	324			
Колко често посещавате дейностите предлагани от Вашият университет?	Between Groups	3,946	2	1,973	2,543	,080
	Within Groups	313,420	404	,776		
	Total	317,366	406			

Статистически значима разлика между становището на студентите от трите университета е установена и на въпроса *кои от съдържанието и дейностите, които предлага Университета посещавате или включвате в свободното си време*. От общо анкетираните студенти, 22.5% отговарят – посещение на театър, кино, 15.2% – концерти, 27.9% – спортни дейности и събития, 7.1% – спортни лагери на море и планина, а 6.9% отговарят – други дейности. В сравнение между университетите – студентите от УГД често посещават спортни събития и състезания, докато студентите от СУ и РУ, често избират да посещават концерти.

По въпроса за *честотата на посещаемост на съдържанието и дейностите, които в момента се предлагат от Университета* на студентите като съдържание за изпълнение на свободното време, по-голямата част от студентите, т.е. 57.4% са заявили, че ги посещават понякога, 13.8% от анкетираните студенти ги посещават често, а никога не са ги посещавали 28.8% от студентите, включени в изследването. На този въпрос не намираме статистическа значима разлика. На въпроса *смятате ли, че начина по-който използвате свободното си време ще Ви формира като личности или ще окаже влияние на Вашия характер и поведение*, 49.5% отговарят – „да“, 6.2% – „не“, 36.1% – „частично“, а 8.2%, отговарят – „не съм сигурен/а“.

Последния въпрос във въпросника се отнася до *степенна на удовлетвореност на студентите от използването на собственото свободно време*. На този въпрос, почти половината от анкетираните студенти, т.е. 48.8% са заявили, че „предимно са доволни“ от начина, по който използват свободното си време, 21.4% са изразили неутрална позиция, т.е. са заявили, че са „нито доволни/нито недоволни“, „доста доволни“ са 20.1%, „доста недоволни“ са заявили 5.4% и „по принцип недоволни“ са заявили 4.3% от анкетираните студенти. Процентът на доволни студенти (48.8%), се обяснява с фактът, че свободното време е време, което те сами организират и регулират, избират съдържанието и дейностите според собствените си желания. Отгук удовлетвореността или недоволството е отражение на собствената си организация и желание, т.е. степента на собствена ангажираност.

Резултатите, получени за ролята на университета в организацията на свободното време на студентите, отчитат необходимостта от дейности в няколко аспекта. Единият е определянето на реалните потребности на студентите. Въз основа на това университетите, факултетите и техните организационни структури, като например културни и спортни центрове трябва да подготвят и организират различни културни, художествени, музикални и спортни дейности и събития според предпочитанията на студентите. Особено важен аспект във всички тези процеси е участието на студентите и техните студентски организации, които да бъдат връзката между нуждите и възможностите на университета и студентите. Като се има предвид, че нашето изследване е проведено върху извадка от студенти на учителските факултети, знаейки структурата на учебните им програми, факултетът би могло да бъде и място за организиране на различни дейности за запълване на свободното време, например организация на театрална група към УГД, студенти хор в СУ и групи по видове спорт ползващи спортната база в непосредствена близост до РУ.

Заклучение

Резултатите от нашето изследване, което беше реализирано чрез 408 студента, от Педагогическите факултети при Софийския университет, Щипския университет (Македония) и Русенския университет показват, че студентите имат малко свободно време през деня (по 1-2 часа – 12.5% и по 3-4 часа – 34.8%), а и това, което им остава не е полезно запълнено. Като причини за това можем да изтъкнем, че 24% от анкетираните посочват, че се самоиздържат и по време на обучението си работят, както и мястото на живеене на студентите, което им отнема време за пътуване. Доста тревожен е и фактът, че по-голямата част от свободното си време, почти половината от анкетираните студенти прекарват в общуване, забавления, партита и др. Причина за това може да бъде и необходимостта от общуване и комуникация, която е характерна за периода, в който се намират студентите, но от друга страна като причина може да бъде и недостатъчното предлагане на качествено и продуктивно съдържание от Университета, което да отговаря на тяхното свободно време. Звучи парадоксално, но е факт, че много голяма част от студентите (виж табл. 5) никога не са посещавали, театър, концерти, изложби, музеи и спортни състезания. Противно на това голям процент (34.4%) от тях посещават месечно дискотечни клубове. Това е и сигнал за ръководствата на Университетите да предлагат съдържание и дейности, които да привличат вниманието на студентите и чрез които да се обогатяват.

Получените резултати показват, че по-голямата част от студентите (35%) не са доволни от съдържанието, а 34.6% въобще не са запознати с дейностите, които се предлагат от Университетите, което показва необходимостта от подобряване на съдържанието, по отношение на дейностите, които се предлагат от тях. В момента се предоставят съдържания, насочени само към определен вид дейности. На лице е недостатъчна информираност от страна на университетските служби, отговарящи за организацията на студентския живот за реалните интереси, нужди и желания на студентите за запълване на свободното им време.

По отношение на основната цел на това изследване, т.е. ролята на Университета в организацията на свободното време на студентите и по отношение на разликите в становището на студентите в зависимост от мястото, където учат са установени статистически значими разлики в четиринайсет от общо 17 от зададените въпроси. Получените резултати показват, че не съществуват различия по отношение на въпросите: „Колко часа на ден учите?“ (времето, което студентите прекарват в обучение на ден), „Колко често посещавате спортни състезания?“ (посещението на спортни събития и състезания),

както и на въпроса „Колко често посещавате дейностите предлагани от Вашия университет?“. Обяснението на тези резултати е логично, т.е. отговорите на тези въпроси са свързани единствено с личният афинитет на студентите и не са обусловени от предлагането, което дават университетите по отношение на дейностите за запълване на свободното им време. От друга страна, получените резултати и различия показват, че Университета се явява важен фактор по отношение на организацията и използването на свободното време на студентите в смисъл на предлагане на по-голям брой съдържания и дейности, които ще бъдат лесно достъпни за студентите, по възможност без допълнителни финансови плащания.

Всичко това трябва да се има предвид при планирането на живота и работата, както на отделните факултети, така и на Университетите като цяло. Нужно е още в началото на всяка учебна година да се планират конкретни дейности, които биха позволили студентите качествено да усвоят свободното си време, като се вземат под внимание техните желания и интереси, благодарение на които, те ще се развиват и усъвършенстват. Много полезно и ползотворно би било например организирането на дискусии в отделните Университети по този важен проблем, като активно участие в тях би трябвало да вземат самите студенти, техните организации в Университетите (Студентските съвети), преподаватели от всички факултети и разбира се представители на спортните катедри и департаменти към Университетите в посока на утвърждаване на ролята и стойността най-вече на спортната активност в свободното време, избора на спортните прояви и дейности, които да бъдат предложени на студентите. След тези вътрешни дискусии да се организира и кръгла маса с участието и на представители на Министерството на образованието и Министерството на спорта, както и Балкански дискусии и форуми по този наболял проблем. Именно Университетите са тези институции, които трябва да провокират подобни форуми за да разберат от какво се нуждаят студентите и да се опитат да им предложат разумни и адекватни дейности за запълване на свободното им време. Именно начинът, по който младите хора биха прекарвали свободното си време в голяма степен ще определи и техния стил на живот. Това е от особено значение за бъдещите учители, от които се очаква много по време на бъдещата им преподавателска работа.

Литература

1. Andrijašević, M., Paušić, J., Bavčević, T & Ciliga, D. (2005). Participation in leisure activities and self-perception of health in the students of the University of Split. *Kinesiology* 37 (1).
2. Arbunić A. Slobodno vrijeme djece otoka hvara i njihova dob. *Odgojne znanosti*. 2006. 8 (1-11).
3. Badrić M., Prskalo, I. & Šilić, N. Razlike u strukturi slobodnog vremena između učenika urbanih i ruralnih područja. *Physical education / Tjelesna i zdravstvena kultura, 6Th FIEP European Congress / 6. FIEP europski kongres, Poreč, Croatian*. 2011.
4. Brajsa-Zganec, A., Merkas, M., & Sverko, I. Quality of Life and Leisure Activities: How Do Leisure Activities Contribute to Subjective Well-Being? *Social Indicators Research*. 2011. 102 (1).
5. Buckworth, J., & Nigg, C. Physical Activity, Exercise, and Sedentary Behavior in College Students. *Journal Of American College Health*. 2004. 53 (1).
6. Bouillet, D. Slobodno vrijeme zagrebačkih studenata: prilika za hedonizam ili samoostvarenje. *Sociologija i prostor*. 2008. 46 (3-4).
7. Bouillet, D., Ilišin, V., & Potoćin, D. Continuity and Changes in Croatian University Students' Leisure Time Activities (1999–2004). *Sociologija i prostor*. 2008. 46 (2).
8. Budimir – Ninković, G. *Pedagogija slobodnog vremena – hristomatija*. Jagodina: Pedagoski fakultet. 2008.
9. Colleen, S., Conley, C., Travers, L., & Bryant, F. Major article promoting psychosocial adjustment and stress management in first-year college students: the benefits of engagement in a psychosocial wellness seminar. *Journal Of American College Health*. 2013. 61 (2).
10. Csikszentmihalyi, M., & Hunter, J. Happiness in everyday life: the uses of experience sampling. *Journal of happiness studies*. 2003. 4 (2).
11. Dumazedier, J. *Lazer e cultura popular*. (4th ed.). São Paulo: Perpectiva. 2012. (p. 336).

12. Gošnik, J., Špehar, N & Fučkar Reichel, K. Perspektiva kolegija tjelesna i zdravstvena kultura na visokim Učilištima – bodovanje predmeta u ects-u. 17 Ljetna Škola Kineziologa Republike Hrvatske. 2004.
13. Gril, A., Puklek Levpušček, M., Brečko, B., & Štraus, M. Prosti čas mladih v Ljubljani: psihosocialna analiza potreb in možnosti za njihovo uresničevanje. Ljubljana: Pedagoški inštitut. 2004.
14. Huzjan, J. Student's way of spending leisure time. (Unpublished thesis, University in Maribor) Maribor: Ekonomsko –poslovna Fakulteta, Maribor. 2010.
15. Luo, L., & Hu, C. Personality, leisure experiences and happiness. *Journal of Happiness Studies*. 2005. 6.
16. Mlinarević, V., Miliša, Z., & Proroković, A. Slobodno vrijeme mladih u procesima modernizacije – usporedba slavonskih gradova i Zadra. *Pedagogijska istraživanja*. 2007. 1.
17. Mustaine, E. E., Tewksbury, R. Profiling the Druggie Lifestyle: Characteristics Related to Southern College Students's Use of Illicit drugs. *Sociological Spectrum*. 2004. 24.
18. Nawijn, J., & Veenhoven, R. The effect of leisure activities on life satisfaction: The Importance of Holiday Trips. I. Brdar (ed.), *The Human Pursuit of Well-Being: A Cultural Approach*. Springer Science. 2011.
19. Nuviala, A, Gómez-López, M., Pérez Turpin, J., & Nuviala, R. Lifestyle and Physical Education. *Journal of Human Kinetics*. 2011. 27.
20. Popeska B., Sivevska, D., & Ignatov, G. Comparison of leisure time between students of teaching faculties in Macedonia and Bulgaria with emphasis on sport activities. In: *International academic conference- Researching Paradigms of Childhood and Education*, 13–15 Apr. 2015, Zagreb, Croatia. 2015.
21. Petry, K., Froberg, K., Madella, A & Tokarski, W. (2008). *Higher Education in Sport in Europe. From Labour Market Demand to Training Supply*. Meyer & Meyer Sport (UK).
22. Rupić, J., & Buntić, J. Young people's lifestyle and preferences in spending leisure time. U D. Milanović, & F. Prot (Ur.), *4th International Scientific Conference on Kinesiology – Science and Profession – Challenge for the Future* (pp. 309 – 312). Zagreb: Faculty of Kinesiology, University of Zagreb. 2005.
23. Stone EJ, McKenzie TL, Welk GJ, & Booth M. Effects of physical activity interventions in youth: review and synthesis. *Am J Prev Med*. 1998. 15.
24. Tomić, R., & Hasanović, I. *Mladi i slobodno vrijeme*. Tuzla: OFF SET. 2007.